

СТАНОВИЩЕ

от доц. Михаил Страшимиров Грънчаров

преподавател в катедра „Английска филология” при Филологическия факултет

на ПУ „Паисий Хилендарски” за дисертационния труд „Модалност и юридическа употреба на SHALL и MAY и техните еквиваленти на български език в законодателството на ЕС” от Кристина Стоянова Крислова за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Със заповед № 1832/2.05.2018 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски” съм определен за член (председател) на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд с горното заглавие за придобиване на образователна и научна степен „доктор” от авторката Кристина Стоянова Крислова в област на висше образование 2, хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология, докторска програма Германски езици, Английски език.

Авторката на дисертационния труд е докторантка в свободна форма на обучение към катедра „Английска филология” с научен ръководител доц. Михаил Грънчаров от същата катедра при ПУ „Паисий Хилендарски”. Представеният от Кристина Стоянова Крислова комплект материали е в съответствие с чл. 36(1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Кристина Крислова е докторантка към катедра „Английска филология” от 2015 г. Тя е завършила бакалавърска степен („Английска филология” 2005 – 2009) и магистърска степен „Превод и бизнес комуникации” 2010 г. От 2011 г. до настоящия момент тя е асистент по английски език в Юридическия факултет на ПУ, където води упражнения по юридически английски език и съдебна реторика, което я мотивира да се захване с изследователска работа в областта на юридическия английски език, резултатите от която бяха докладвани и успешно защитени при вътрешната защита на дисертационния труд.

Като научен ръководител на дисертационния труд, още в началото искам да отбележа , че тема на дисертацията е не просто модалността в английския език (една тема нееднократно и широко разработвана в релевантната лингвистична литература), а модалността в английския език като език използван за специални цели и нейното отражение в езика на българската юриспруденция. Поради това сполучливо избраната тема може да се окачестви като интердисциплинарна, защото включва два важни и основни аспекта на изследване –

лингвистичен и юридически. Така, от една страна се сравняват англосаксонската и континентална правни системи, а от друга, чрез методите на контрастивния анализ се съпоставят езиковите средства на два от езиците използвани от тези системи по отношение на тяхната модалност. Установяват се съществени разлики във функционирането и езиковия стил на двете юридически системи, които разлики рефлексират върху модалността на изразните им средства. С изясняването на тази проблематика е постигната (по мое мнение напълно успешно) и главната цел на дисертационния труд – да анализира езиковите средства за изразяване на определени видове модалност (експоненти на които са английските модални глаголи shall и may) в юридическия английски език като език за специални цели, и същевременно да открие, групира, класифицира и анализира морфосинтаксиса и семантиката на съответните езикови изрази средства в двата езика, използвани за юридически цели. Интердисциплинарният характер на дисертационния труд налага на места едно по-подробно обяснение на отделни аспекти както от филологическата, така и от юридическата материя на труда, от което по мое мнение работата само печели, тъй като читателят-филолог се запознава напр. с различните видове законодателни документи в ЕС, а читателят-юрист има възможност да вникне по-дълбоко напр. в морфосинтактичните характеристики на английските модални глаголи и други особености на модалността в английския език. Този анализ се отличава с детайлност, задълбоченост и прецизност в установяването на редица особености на сравняваните юридически ситуации и езикови феномени. Докторантката се е справила блестящо с тази нелека задача, която се усложнява още повече и от факта, че в българския език не съществува система от модални глаголи идентична и съответстваща на английската. Това е предпоставка за изолирането и експлицирането на множество интересни и неподозирани езикови средства в българския юридически език, които са ексцерпирани от значителен по обем и състав корпус от различни правни документи. Задачата се утежнява още повече като се имат предвид и разликите в двете правни системи – английската и българската – така че изследователят трябва да подходи към решаването на проблемите на модалността отразени в корпуса, анализирайки го не само от позициите на лингвист, но така също и от правна гледна точка, от позициите на юрист. Тези трудности на разработката са преодоляни от докторантката с голяма ерудиция и завидна компетентност в изследваните области. Друг, според мен изключително приносен момент на дисертационния труд, се състои в установяването на редица разлики в рамките на английския език в семантиката на изследваните английски модални глаголи при ежедневната им употреба в сравнение с употребата им в юридическия английски език. Прецизирането на тези разлики и нюанси в значенията въз основа на изразяваната от тях деонтична или епистемична модалност,

са важен приносен момент на дисертацията. Изобщо, една дисертация върху модалността на юридическия език в сравнителен план, изясняваща проблематиката свързана с английските модални глаголи в езика на правото и установяваща съответните български еквиваленти запълва в значителна степен известна празнина в научната литература по въпроса, като обяснява научно правилната им употреба и интерпретация в правната документация на българската юриспруденция. Съставянето и преводът на документи и всякакви други текстове (надлежно класифицирани от докторантката) на юридически английски език както и преводът им на български е сложна работа за професионалисти владеещи перфектно тънкостите на английския език (една от които несъмнено е модалната система) не само в ежедневната му употреба, но така също и като език за специални цели. Не на последно място, умението да се намират съответните научно обосновани и доказани в практиката български еквиваленти ще допринесе евентуално за по-добрата езикова комуникация и взаимното разбирателство между определени институции в ЕС.

В резултат на задълбочения анализ на корпуса се правят множество важни изводи като напр., че модалният глагол SHALL не се използва само за налагане на задължение, нито пък така безразборно както се твърди в някои предишни изследвания. Докторантката стига до правилния извод, че при регламентите shall има предимно перформативен характер, т. е. със самото изричане на пропозицията се осъществява екстралингвистичния ефект заложен в нея. При директивите същият модал придобива значително преобладаващо деонтично значение и се използва за налагане на „задължение“. Редица такива и подобни изводи и заключения несъмнено представляват приносни моменти на дисертационния труд. Особено ценна е диференциацията на модалните значения в общоупотребимия английски език и юридическия английски като език за специални цели. Авторката достига до важното заключение, че английските модални глаголи shall и may могат да имат и значения в юридическите текстове различни от значенията им в съвременния общоупотребим английски език. Особено съществен приносен момент на дисертационния труд е този, че след направените редица изводи вследствие на морфосинтактичния анализ на конструкциите с модални глаголи и след извършения прагматичен анализ на законодателните текстове и на двата езика, авторката отправя различни препоръки за употреба на модалните средства при превод и съставяне на правни документи от разглежданите видове. Нека да спомена една-две само като пример: например, че преводът на shall на български език в регламентите трябва да бъде със сегашно време, изявително наклонение, поради факта че регламентите използват изключително перформативен език; или пък, че при превода на may на

български език трябва да се използват модалните глаголи „мога”, „може”, тъй като те са най-близкият еквивалент на английския глагол. Трудността произтича от това, че както на английски език, така и на български тези глаголи се използват за изразяване на деонтично „разрешение” и на епистимична „възможност”, и т. н. Отправят се и други подобни ценни препоръки към преводачи и съставители на юридически документи. Накрая авторката прави и резюме на приносните моменти на дисертационния труд, с които съм напълно съгласен, но които поради разбираемите ограничения във формата на изложението ще пропусна. Ще спомена само, че съм впечатлен от факта, че всички наблюдения и констатации са онагледени чрез техниките на статистическата и математическа лингвистика.

В заключение искам да кажа, че давам своята **положителна оценка** на представения дисертационен труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на авторката Кристина Стоянова Крислова в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Германски езици, Английски език.

Доц. Михаил Грънчаров